

از پوشش مو تا رواج فرهنگ برهنگی

بررسی سیر تاریخی پوشش در اروپا در مصاحبه با محمدحسن صادق‌زاده، مستندساز و پژوهشگر

پوشش زن از احکام مشترک همه ادیان ابراهیمی (یهودیت، مسیحیت و اسلام) است. بانگاهی تاریخی به موضوع پوشش در جوامع مختلف در می‌بایم که جوامع محلی نیز تحت تأثیر فرهنگ عمومی همیشه‌قوانین‌یابستگیزی‌هایی بر نوع پوشش داشته‌اند. حتی در تاریخ کشورهای آمریکایی و اروپایی هم قوانینی درباره نوع پوشش وجود داشته‌است. هر چند به گفته محمد حسن صادق‌زاده، مستندساز و پژوهشگر حوزه خانواده، زیست‌جنسی و محدودیت‌های پوشش در کشورهای آمریکایی و اروپایی تحت تأثیر تحول بزرگی که در انقلاب جنسی رخ داد از بین رفته و تفکر حاکم بر تمدن غربی که تا قبل از این بر اخلاق و مفاهیم خانواده، حیا و عفت اهمیت می‌داده کاملاً وارونه شده است. در گفت‌وگو با محمدحسن صادق‌زاده، این سیر تاریخی را بررسی کرده‌ایم.

روند پوشش در کشورهای آمریکایی و اروپایی چگونه بوده و پوشش زنان و مردان در طول تاریخ با چه تغییراتی روبه‌رو شده‌است؟

اگر بخواهیم موضوع پوشش را به‌طور خاص در اروپا و آمریکا بررسی کنیم باید از جایی شروع کنیم که به‌عنوان مبدا تمدن اروپایی شناخته می‌شود. بررسی پوشش در آتن باستان، جایی که اکثر فلاسفه بزرگ اروپایی در آنجا شروع به کار کردند، نشان می‌دهد که بانوان وقتی می‌خواستند در منظر عمومی ظاهر شوند باید حتماً پوشش کاملی داشته باشند. این پوشش به گونه‌ای بوده که موها و تمام بدنشان را می‌پوشاند. زنان نمی‌توانستند بدن و حتی موهای خودشان را به مردان دیگر نشان دهند. زمانی که اروپا بعد از روم و تغییر دین به مسیحیت، وارد قرون وسطی می‌شود پوشش هم برای مردها و هم برای زنان مهم بوده است. اگر عکس‌ها و نقاشی‌های آن دوران را نگاه کنید متوجه می‌شوید که در آن زمان آن همگی موهایشان را می‌پوشاندند و به‌هیچ‌وجه پذیرفته نمی‌شد که یک زن متاهل موهای خودش را به مردان دیگر نشان دهد. با ورود به دوران رنسانس و آغاز عصر مدرنیته به‌تدریج کمی از اهمیت پوشش کمی کم شد و در آثر هنری آن زمان هم می‌بینید برهنگی در نقاشی‌ها افزایش یافت اما در قرن نوزدهم میلادی و با روی کار آمدن ملکه ویکتوریا به‌عنوان عصر ویکتوریایی شناخته می‌شود بحث پوشش‌گی، عفت و حیا دوباره اهمیت یافت چون خود ملکه ویکتوریای انگلیس فردی بود که این مسائل برایش مهم بود و تلاش می‌کرد که بحث حیا و عفت در جامعه رواج پیدا کند.

پوشش زنان چگونه بود؟

اواسط قرن ۱۹ و حتی قبل از آن، قن زنان به‌ویژه در مکان‌های عمومی حاضر می‌شدند. لباس‌های کاملاً گشاد و پوشیده‌ای به تن داشتند و کلاهی به نام «بانته» بر سر می‌گذاشتند؛ کلاهی که تمام سر و موها را می‌پوشاند. ولی به‌تدریج و به مرور زمان پوشش‌ها شل‌تر و نمایش‌مو عادی‌تر شد و از بانته که تمام مو را می‌پوشاند به سمت استفاده از انواع دیگری از کلاه رفتند اما همچنان در این دوران تا قبل از جنگ جهانی اول پوشش زنان به این شکل بود که کاملاً با دامنی گشاد باشد به‌طوری‌که بدن نما نباشد و دست‌ها بازها همگی باید پوشیده می‌بود. حتی گردن هم باید پوشیده می‌بود و یک زن به تن هیچ‌چیز در خیابان بدون کلاه و یا موی‌رها حاضر نمی‌شد. اما در دوران پس از جنگ جهانی اول بحث پوشش و عفت دچار یک مشکل بزرگ شد. صنعت سینما ظهور پیدا کرد و این صنعت به‌شدت به‌دلیل این بود که با استفاده از برهنگی و سوءاستفاده از بدن زنان برای خودش محبوبیت و تماشاچی جمع کند. به همین دلیل به‌شدت مخصوصاً در دهه ۱۹۲۰ اما شاهد موجی از تولید فیلم‌هایی بودیم که برهنگی و پوششی بدن نما (بیشتر برای زنان و تا حدی هم برای مردان) را به نمایش می‌گذاشتند.

سینما چگونه روی فرهنگ مردم تأثیر گذاشت؟

تحقیقات جامعه‌شناسی از آن دوران نشان می‌دهد نوع پوشش بازگیرا خیلی سریع به پوشش عمومی تبدیل می‌شد؛ برای مثال در یکی از فیلم‌های آن دوران بازیگری مشهور به نام «کلارک گیبل» نقش تأثیرگذاری بر نحوه لباس پوشیدن و سبک زندگی مردان حتی در سال‌های بعد داشت. کلارک گیبل (بازیگر رت باتلر در فیلم سینمایی «برباد رفته») در فیلم «یک شب اتفاق افتاد» (۱۹۳۴) پیراهنش را در آورد تا بدن برهنه‌اش را نشان دهد. گیبل هیچ زیرپوشی به تن نداشت. پس از نمایش این فیلم، فروش لباس زیر افت کرد و مردان بسیاری از گیبل پیروی کردند و زیرپوش نپوشیدند.

برهنگی مورد قبول مردم بود؟

رواج برهنگی در سینما و صنعت سینما واکنش عمومی را در پی داشت. هم نهادهای مذهبی هم هم نهادهای مردمی سرآیند این موضوع رفتند که جلوی برهنگی و رفتارهای جنسی در فیلم‌ها را بگیرند. نتیجه‌اش وضع قانون سنسور در سینمای آمریکا است که به نام «کده‌هیر» معروف شد است. کده تولید تصاویر متحرک با قوانین هیز، به مجموعه قوانینی توجه‌کننده برهنگی این قانون‌سازمانگاری نمی‌توانستند ضمن‌های خیلی جنسی و برهنگی را نشان دهند و این کار عملیات‌شدت‌تری روی روند برهنگی در فضای آمریکا و اروپا کشیده شود. ولی تحول خیلی بزرگ که فضای آمریکا را تغییر داد در بحث پوشش و عفت و پوشیدگی انقلاب جنسی دهه ۶۰ بود. نظام سرمایه و هالیوود و برخی ایدئولوژی‌های سیاسی همه با هم جمع شدند تا مفهوم عفت و حیا را در جامعه از بین ببرند و به جایش مفهوم آزادی حداکثری جنسی را ترویج دهند و این فرهنگ را جانداختند که زن و مرد باید دنبال شهوات جنسی بروند و شهوات جنسی نه‌تنها نباید محدود شوند بلکه باید به‌عنوان راهمائی زندگی افراد تعیین شوند.

کلا پوشش در غرب متأثر از دین بوده یا فرهنگ مردم؟
این روند ترکیبی از هر دو بوده ولی به‌طور قطع دین نقش بسیار مهمی در انتخاب پوشش‌گی داشته‌است. به‌خصوص بعد از اینکه اروپا به مسیحیت گروید، این مسئله که حیا به‌عنوان یک ارزش شناخته شود و پوشیدگی مخصوصاً برای زن به‌شدت جدی شد. با گذشت زمان هر چه نقش دین کم رنگ‌تر می‌شد، نوع پوشش ضعیف‌تر می‌شد.

قوانین توسط حکومت‌ها وضع می‌شده؟

خیلی از بحث‌ها درباره پوشش، مستقیماً به قوانین دولتی مربوط نمی‌شد. عرف جامعه آنها را تعیین می‌کرد. در قرن نوزدهم قوانینی برای پوشش زنان و مردان در ساحل وجود داشت. زنان باید کاملاً پوشیده بودند و کلاهی بر سر داشتند و مردان هم نباید بالاتنه خود را برهنه می‌کردند و حداقل باید تا زانو را می‌پوشاندند. به‌طور خاص در بسیاری از ایالت‌های آمریکا ممنوع بود که خانمی با لباسی ظاهر شود که دامن آن از زانوها بالاتر باشد. نیروی گشت پلیس از چنین پوشش‌هایی ممانعت می‌کرد. ولی تحت تأثیر تحول بزرگی که در انقلاب جنسی رخ داد عملاً اکثر این محدودیت‌های پوشش در غرب از بین رفت و تفکر حاکم بر تمدن غربی که تا قبل از این بر اخلاق و مفاهیم خانواده، حیا و عفت اهمیت می‌داد کاملاً وارونه شد.

سیاسی

نگاهی به حد و مرزهای پوشش در نقاط مختلف جهان

دروغ بزرگ؛ پوشش در دنیا قانون ندارد

قوانین مربوط به پوشش در همه جای دنیا وجود دارد و با یک جست‌وجوی ساده می‌توان محدودیت‌ها و حد و مرزهایی را که برای پوشش در هر کشوری وجود دارد، بررسی کرد. از این قوانین، چند نکته را می‌توان برداشت کرد: اول آنکه، اصل پوشش در همه‌جا قانونی و لازم‌الاجراست و فقط اختلاف در حدود آن وجود دارد. دوم آنکه، تقاضا برای بدون پوشش بودن و برهنگی، انتهای نادر و در کشورهای غربی هم اعتراضاتی علیه این قوانین شکل گرفته است؛ به‌طوری‌که

در این کشورها، با وجود آنکه اکثر پوشش آزاد است، اما باز هم برای برهنه‌شدن کامل و نمایش بخش‌های حداقلی از بدن که ممنوع است، اعتراض می‌کنند. نکته قابل توجه دیگر، این است که حکومت‌ها با این قبیل اعتراضات، مقابله و حتی معترضان را دستگیر می‌کنند. به‌عبارتی دیگر، صرف آنکه عده‌ای تقاضای برهنه‌شدن کامل را مطرح کنند، قانون ممنوعیت برهنگی کامل تغییر نمی‌کند و دولت‌ها، بر حفظ آن پافشاری می‌کنند؛ حتی فراتر از حکومت‌ها، مدیران

برخورد با عروس و داماد برهنه

نمونه دیگر، دستگیری عروس و داماد برهنه آمریکایی، در خیابان توسط پلیس است. این عروس و داماد عجیب در اعتراض به قانون ممنوعیت برهنگی در مکان‌های عمومی در شهر سانفرانسیسکو بعد از مراسم ازدواجشان به‌صورت کاملاً برهنه وارد خیابان شده و به جشن و پایکوبی پرداختند. اما عروس و داماد برهنه آمریکایی در خیابان توسط پلیس دستگیر شدند. به‌گفته خبرنگاران، این عروس بعد از دستگیری توسط پلیس به خبرنگاران و افرادی که در محل حاضر بودند، گفت: این مراسم اعتراض به قانون منع برهنگی در اجتماع است. هر کس حق دارد آنطور که دوست دارد وارد خیابان شود. من مطمئنم مردم سانفرانسیسکو از ما حمایت خواهند کرد. مأموران پلیس این شهر بلافاصله با حضور در محفل این عروس و داماد که در حال رقص در پیاده‌رو بودند با پتو بدن آنها را پوشانده و سپس آنها را به بازداشتگاه منتقل کردند. لازم به ذکر است که از سال ۲۰۱۲ میلادی برهنگی در خیابان، وسایل نقلیه و مجامع عمومی در شهر سانفرانسیسکو آمریکا ممنوع بوده و با قانون شکنان برخورد می‌شود.

برخورد با تجمعات برهنگی در سایر نقاط دنیا

شاید برایتان تعجب‌برانگیز باشد، اما با تجمعاتی از این دست در کشوری مانند لس‌آنجلس، سنخوگی کرملین این زنان را «اوپاش معمولی» خواند و خواستار «تنبیه» آنان در همه جای دنیا شد. رئیس‌جمهوری روسیه در این باره طی کنفرانسی خبری گفت: در حقیقت درست نشنیدیم که این معترضان چه چیزی را مطرح می‌کردند؛ چراکه مأموران امنیتی به‌شدت با آنها برخورد کردند. به‌نظر من این کار درست نبود و آنها می‌توانستند بسیار ملایم‌تر با آنها برخورد کنند. رئیس‌جمهوری روسیه گفت: اعتراضات توسط فعالان فمینیست آلمان از نمایشگاه‌ها بازی هائوفر دیدار می‌کردند با اعتراض ۳۰ زن برهنه مواجه شدند. این معترضان شعارهایی را با الفبای روسی علیه ولادیمیر پوتین روی بدن‌های خود نوشته بودند. این ۳۰ زن موفق

شده بودند خود را به نزدیکی ولادیمیر پوتین و بود که ۳ عضو گروه فتن که با شعار «ایکوت انتخابات در مقابل سفارت ایران در برلین برهنه شدند و اعتراض کردند، توسط پلیس آلمان بازداشت شدند. فتن، گروهی متشکل از زنان فعال فمینیست است که به‌خاطر اعتراض‌های برهنه خود در نقاط مختلف جهان شهرت دارند. اعضای این گروه در تجمعات دیگر خود نیز که بسا برهنگی همراه بوده است، توسط پلیس بازداشت شده‌اند. نمونه دیگر بازداشت ۳ تن از این گروه در جریان سفر پوتین به آلمان است. ولادیمیر پوتین، رئیس‌جمهوری روسیه در جریان سفر به آلمان وقتی به همراه صدر اعظم آلمان از نمایشگاه بازی هائوفر دیدار می‌کردند با اعتراض ۳۰ زن برهنه مواجه شدند. این معترضان شعارهایی را با الفبای روسی علیه ولادیمیر پوتین روی بدن‌های خود نوشته بودند. این ۳۰ زن موفق

چند نمونه در آمریکا

در اکثر ایالت‌های آمریکا، قانون دولتی و ممنوعیت‌هایی برای پوشش وجود دارد؛ برای مثال در اکثر ایالت‌ها برهنگی یک جرم جنایی است که جریمه نقدی یا حبس یا ثبت شدن فرد به‌عنوان مجرم جنسی و الزامات و محدودیت‌های بعدی را برای او به همراه خواهد داشت. در برخی از ایالت‌ها، دولت‌های محلی مجازند که مجموعه استانداردهای محلی را تدوین کنند. در این باره می‌توان به تابلوی ورودی شهر کریاس جوتل در آمریکا اشاره کرد. بر تابلوی این شهر نوشته شده است: «بر اساس سنتن و رسوم مذهبی خود، از شما خواهشمندیم تا هنگام بازدید از اجتماع ما به گونه‌ای عقیف لباس پوشیده و رفتار کنید. این امر شامل موارد زیر می‌شود: پوشیدن دامن یا شلوار بلند، پوشیده بودن سینه‌ها، پوشیدن لباس‌های آستین‌دار. حداقل تا ارتفاع استفاده از الفاظ مناسب، رعایت تفکیک جنسیتی در تمام اماکن عمومی. از احترام شما به ارزش‌های ما سپاسگزاریم؛ از بازدید خود لذت ببرید!»

تذکره به آدم‌برفی

به‌عنوان مثال دیگر، مسئله پوشش در آمریکا تا جایی مورد توجه است که بی‌بی‌سی تیترو عجیبی با عنوان «پلیس آمریکا آدم‌برفی برهنه را توبیخ کرد». زد، این شبکه سلطنتی نوشت: پلیس آمریکا به سازنده یک آدم‌برفی که به شکل پیکره برهنه الهه ونوس بود، تذکر داد که به‌خاطر اعتراض همسایه‌ها بدن آدم‌برفی خود را بپوشاند. مأمور پلیس به سازنده این آدم‌برفی گفته است که همسایگان برهنگی ونوس برفی را «جلف» توصیف کرده‌اند.

گزارش

پوشش سنتی زنان در برخی کشورهای اروپایی و آسیایی رنگین باش و پوشیده

برای بسیاری از مردم تصور این است که مواجهه با پوشش و طراحی لباس‌های زن و مرد با در نظر گرفتن پوشاندن بخش زیادی از پوست و حجم بدن، مختص قرن اخیر و اقلیم خاصی است. جالب است که ببینیم بسیاری از لباس‌های سنتی کشورهای لحاظ پوشش حجم بدن و پوست، کاملاً پوشیده طراحی می‌شده‌اند. برای مثال چند نمونه از لباس‌های زیبای سنتی کشورها که هویت آنها هنوز هم به فراموشی نرفته را ببینید:

تاجیکستان

چکن لباس سنتی زنان در کشور تاجیکستان
تاجیک‌ها از اطلس برای فصول گرم سال استفاده می‌کنند چون خیلی خنک و سبک است و از مخمل برای فصول سرد سال استفاده می‌کنند. یکی از طرح‌های نوین بانوان تاجیک گلدوزی‌هایی است که با صدف انجام می‌شود؛ این کار مفاهیم و احساسات بسیاری در بردارد.

هندوستان

ساری لباس سنتی زنان در کشور هندوستان
سنتی ترین و رایج ترین لباس زنانه هندی است و به‌گونه‌ای لباس رسمی این کشور است. ساری یک پارچه بلند و سفید است که با رنگ‌های ملایم و تزیینات، به‌ویژه در مراسم و جشن‌ها استفاده می‌شود.

پاکستان

پیران ثمنان لباس سنتی زنان در کشور پاکستان
لباس‌های پاکستانی شباهت بسیار زیادی به لباس‌های هندی دارند. با این تفاوت که از رنگ‌های ملایم و طرح‌های ساده، پوشیده‌تر و آستین بلند و شلوار بیشتر استفاده می‌شود.

نروژ

بوناد لباس سنتی زنان در کشور نروژ
کلمه بوناد در گسترده‌ترین دامنه معنایی خود، هم برای اشاره به پوششی سنتی و روستایی (که بیشترین سده‌های ۱۹ و ۱۸ میلادی برمی‌گردد) و هم برای لباس‌های مدرن فولک قرن بیستمی به‌کار می‌رود.

یونان

کیتان لباس سنتی زنان در کشور یونان
آن‌ها معمولاً پارچه را کمی از روی کمر ببرون کشیده و آن را روی کمر بند کرده می‌گردند. لباس مردم یونان، کیتان بسیار پرچین و لوله‌ای شکل بوده است. زنان آن را بلند تا مچ پا و مردان گاهی تا زانو می‌پوشیدند.

ژاپن

کیمونو لباس سنتی زنان در کشور ژاپن
این لباس سنتی همچنان در مراسم خاص مانند جشن‌های ازدواج، ترحیم و مراسم چای استفاده می‌شود.

افغانستان

گند لباس سنتی زنان در کشور افغانستان
لباس گند افغانی نوعی لباس محلی افغانی است که در مجالس شادی مثل عروسی و شنب خانبدان پوشیده می‌شود. پوشش این لباس در میان تمامی اقوام افغانستان در شب خانبدان تبدیل به یک سنت و فرهنگ شده است.

ویتنام

آو دای لباس سنتی زنان در کشور ویتنام
در گذشته آو دای برای مردان و زنان حواله استفاده قرار می‌گرفت اما در حال حاضر این لباس محلی بیشتر توسط زنان پوشیده می‌شود.

روسیه

کفتان لباس سنتی زنان در کشور روسیه
لباس سنتی روسی فقط توسط مقامات کلیسا و در برخی تعطیلات قومی پوشیده می‌شود. در حال حاضر بسیاری از عناصر از کفتان سنتی گرفته شده و به لباس سنتی روسیه فرمی نمادین می‌دهد.

گرجستان

چوخا لباس سنتی زنان در کشور گرجستان
چوخا نام لباس سنتی گرجستان است که نقش مهمی در تاریخ و فرهنگ این کشور ایفا کرده است. این لباس از گذشته تا به امروز با تغییر و تحولات زیادی روبه‌رو بوده تا به شکل امروزی در بیاید.